

УДК 351.858:338.26

О. О. Сиченко, кандидат економічних наук,
докторант кафедри маркетингу Дніпропетровського
державного аграрно-економічного університету

СТАН І КОНФЛІКТНІСТЬ ВЗАЄМВІДНОСИН СУБ'ЄКТІВ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Розкрито стан, передумови та суперечності, які виникають між гілками влади, бізнесовими структурами, організаціями громадянського суспільства під час створення державної соціальної політики. Запропоновано підхід для розгляду конфліктного стану системи державної соціальної політики як обов'язкового моменту напруження системи під час глобальних змін. Знайдено переваги такого стану в напрямку пошуку мотивів, стимулів і творчої реконструкції системи в умовах переходу на новий якісний рівень.

Ключові слова: *конфлікти; державна соціальна політика; громадянське суспільство; трипартизм.*

The article reveals the status, conditions and contradictions that arise between the branches of government, businesses, civil society organizations in the process of creating social policies. The author proposes an approach to consider the conflict of the system of state social policy. Conflict state defined as a mandatory moment of stress systems in global transition, with appropriate identification of the advantages of this state in the direction of finding motives, incentives and creative reconstruction of a transition to a new qualitative level.

Key words: *conflictis; state social policy; civil society; tripartism.*

Постановка проблеми. Конфліктність взаємовідносин суб'єктів державної соціальної політики зумовлено зміною стосунків між елементами системи, їхніми горизонтальними та вертикальними зв'язками, необхідністю впровадження системи “трипартизм плюс”, застерілістю патерналістської моделі будови державної соціальної політики тощо. Ці суперечності наявні між усіма суб'єктами державної соціальної політики, виявляються незвичайним “катастрофічним” явищем. Тож важливо їх глибоко вивчити, своєчасно виявити, діагностувати, здійснити моніторинг стану динамічних змін, особливо під час дії програм щодо згладжування їхніх ефектів.

Беручи до уваги значущість перелічених проблем, можна стверджувати про актуальність тематики дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі виявлення конфліктних сторін у взаємовідносинах суб'єктів державної соціальної політики в системі соціального партнерства присвячені праці вітчизняних і зарубіжних учених: А. Андрющенка, О. Балакіревої, Л. Бассена, К. Браммера, А. Вагнера, Р. Ват'є, Л. Вільямса, С. Волкова, Дж. Грей, Дж. К. Гелбрейта, О. Дація, О. Іщенко, О. Касперовича, М. Карецького, Д. Кларка, О. Мамедова, Л. Мізеса, В. Ойкена, Ю. Попова, Г. Потопальської, Р. Солоу, Дж. Стиглиця, Є. Сірого, П. Шлендера, Л. Якобсона й ін.

Важливий чинник зміни світогляду громадян щодо проблематики – конфліктність [1]. Однак практичні питання конфліктних моментів у взаємовідносинах суб'єктів державної соціальної політики опрацьовано недостатньо. Крім того, особливої уваги заслуговують дослідження певних науково-практичних питань конфліктів між гілками влади та громадянським суспільством щодо розуміння необхідності розвитку держави у напрямку посилення соціальної відповідальності громадян.

© О. О. Сиченко, 2015

Механізми державного управління

Мета статті – проаналізувати стан і конфлікти у взаємовідносинах суб'єктів державної соціальної політики, а також їхню роль у розвитку системи соціального партнерства в Україні.

Виклад основного матеріалу. Механізм реалізації державної соціальної політики має зважити на наявні труднощі. Наприклад, необхідно враховувати фінансово-економічну кризу, хоча ставить під сумнів розв'язання багатьох соціальних проблем через обмеження фінансових можливостей і суперечностей, пов'язаних з реалізацією муніципального права у відносинах центральних і регіональних органів соціальної політики.

Базові суперечності охоплюють сфери компетенції, управління, організації певної предметної роботи та реалізації соціальних програмних суперечностей на загальнодержавному й регіональному муніципальному рівнях. Наявні суперечності зумовлені насамперед очевидною різницею між необхідними нині новими інноваційними технологіями в управлінні соціальною сферою та сучасним станом управлінської діяльності, який, незважаючи на постійні спроби реформування, залишається незрілим.

Упровадження в розвинених зарубіжних країнах системи нового соціального партнерства і практики корпоративного громадянства зумовлено передусім зрілістю громадянського суспільства, спроможністю його організацій не лише взаємодіяти з владою і корпораціями, але й впливати на правила цих взаємин.

В Україні ці умови досі не склалися, незважаючи на інтерес і певні кроки в цьому напрямку всіх зацікавлених сторін. Однак роль громадянського суспільства, навіть коли воно слабе і недостатньо розвинене, може бути цілком вагомою. Тут багато залежить від двох інших гравців – держави та бізнесу (особливо корпоративного), які, по суті, зумовлюють шляхи розвитку громадянського суспільства й моделі його політичної участі. Звідси випливає вирішальне значення обраної великим бізнесом і владою лінії поведінки.

Аналіз ситуації, а також рівень поширення соціального діалогу в Україні дає змогу визначити ознаки суспільного соціального середовища (табл. 1).

Таблиця 1

Основні ознаки, притаманні українському суспільству за рівнем поширення соціального діалогу

Ознаки	Зміст
Прагматичність	Первинна мета – підвищити власний імідж, вторинна – покращити умови соціального середовища
Вплив глобалізації	Міжнародні зразки ведення бізнесу стають вагомими в усвідомленні пріоритетів корпоративної соціальної політики
Спонтанність	Часто заходи соціального інвестування мають характер окремого спонсорства й не обґрунтовуються економічними розрахунками очікуваних наслідків, ефективності та їх впливу на перспективні фінансові результати діяльності підприємства
Формальність	Інструменти соціально відповідальної корпоративної політики застосовуються на технологічному рівні
Залежність від розміру бізнесу	Набір інструментів корпоративної політики значною мірою залежить від розміру бізнесу та його фінансового наповнення

Внутрішньокорпоративна політика компаній останнім часом доповнюється програмами, які реалізуються на території діяльності компаній. Більшість експертів погоджуються, що компанії великого бізнесу переважно включені в реалізацію проектів соціального змісту, ініційованих не лише органами державного управління, але й власне корпораціями.

Основні напрями, за якими бізнес допомагає владі в реалізації соціальної політики: участь у фінансуванні масштабних інвестицій в медичні, спортивні, культурні об'єкти; утримання об'єктів житлово-комунального господарства (насамперед містоутворювальними компаніями); підтримка діяльності й оновлення матеріальної бази медичних, освітніх, культурних установ; допомога в організації культурно-дозвільної діяльності (свят, фестивалів, днів міста тощо); проведення освітніх проектів для населення; підтримка інноваційних проектів, спрямованих на розвиток місцевої громади; підтримка незахищених груп населення.

У вітчизняних ділових і політичних колах висловлюються діаметрально протилежні погляди щодо концепції соціальної відповідальності бізнесу й корпоративного громадянства та їх практичної реалізації. Бізнес-спільнота здебільшого переконана, що наш бізнес, на відміну від західного, ще не досяг належного рівня зрілості й самостійності для участі в таких ініціативах.

Визнаючи, що наявні в країні відносини між корпоративним капіталом і суспільством потребують радикального поліпшення, вони пов'язують розв'язання даної проблеми з освоєнням українськими підприємцями норм цивілізованої ринкової поведінки. Водночас число тих, хто робить ставку на соціально відповідальну діяльність, розглядаючи її як найважливіший інструмент для зміцнення суспільної репутації вітчизняних компаній, постійно зростає.

Низка компаній уже стала на шлях практичного освоєння принципів і норм корпоративного громадянства, про які йшлося вище. Тексти колективних договорів цих компаній ("СКМ", "Оболонь", "Бритиш-тобакко Україна") дозволяють говорити про серйозні зрушення у сфері трудових відносин.

Причина загострення конфліктних відносин між гілками влади під час провадження соціальної політики полягає в тому, що, з одного боку, місцеві органи досить довго жили в надто чіткому режимі керування. У такому становищі вони практично не мали можливості виявляти ініціативу, розпоряджатися наявними матеріальними, трудовими й інтелектуальними ресурсами у власних інтересах. З іншого боку, останнім часом простежується тенденція до перекладання значної частки соціальних проблем, не підкріплених необхідним обсягом фінансових коштів, саме на муніципальний рівень.

Тож слід змінити погляди на ці конфліктні ситуації як чинник стагнацій і перешкод, на бачення в них спонукального мотиву розвитку соціальної сфери муніципальних утворень. Конфліктність виникає в системі, коли наявний її стан і взаємовідносини елементів готові до перетворень (у тому числі й системних) із метою їх перебудови та виходу на новий рівень. Конфлікти – постійні супутники будь-якого динамічного розвитку. Саме вони сприяють виникненню нових можливостей, мотивів і стимулів.

Радянська патерналістська модель уже застаріла та поступається місцем соціальному партнерству, хоча цей процес ще далекий від завершення. У структурі корпоративного менеджменту зростає вага підрозділів, відповідальних за розвиток персоналу. У певних компаніях приймаються особливі соціальні кодекси, що регламентують (разом із колективними договорами) відносини між адміністрацією та найманими працівниками. Якщо звернутися до системи поза корпоративними відносинами, то в Україні важливі зв'язок і взаємодія корпорацій із місцевими співтовариствами.

З місцевою владою дедалі частіше співпрацюють організації громадянського суспільства, котрі діють у місцевих спільнотах. Особливо активні організації, які представляють інтереси певних соціальних груп (жінок, молоді та школярів, сиріт, інвалідів, споживачів), а також природоохоронні й правозахисні.

Участь бізнесу та його організацій у таких відносинах досі незначна, на відміну від конкурсів і ярмарок соціальних проєктів, що останнім часом достатньо поширені у низці вітчизняних міст і регіонів, а іноді й на нижчому рівні [2]. Зауважимо, що такі компанії тісніше взаємодіють із місцевими співтовариствами. Як приклад, досвід компанії “СКМ”. Узявши курс на перетворення в “корпоративного громадянина”, вона сама почала проводити щорічні конкурси соціальних проєктів й активізувала співпрацю з муніципалітетами. З керівництвом дев’ятнадцяти з них ухвалили угоди щодо участі компанії в соціально-культурному розвитку територій.

У практиці відносин українських корпорацій із недержавними громадськими організаціями існують конфліктні ситуації, деякі компанії уникають контактів з “незручними” організаціями, вороже налаштовані проти них, однак це не стала норма. Зокрема, у розвинених зарубіжних країнах і на глобальному рівні саме силовий тиск з боку недержавних громадських організацій та їх антикорпоративний піар стимулювали компанії до демонстрації своєї цивільної відповідальності та пошуку компромісних рішень (наслідком чого стала еволюція недержавних громадських організацій переважної більшості у реформаторському напрямку). Тож можна припустити, що зростання активності, в тому числі й протестної, українських некомерційних недержавних організацій і громадянського суспільства в цілому сприятиме прискоренню розвитку корпоративно-цивільних відносин, соціальному діалогу в системі “трипартизм-плюс”.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Загострення конфліктних відносин між гілками влади під час провадження соціальної політики зумовлене фінансово-економічною кризою, котра назріла через потребу у впровадженні нових інноваційних технологій в управлінні соціальною сферою, сучасний стан управлінської діяльності, чіткий режим керування, незначну ініціативу на місцевому рівні, обмеження можливості самостійно розпоряджатися матеріальними, трудовими й інтелектуальними ресурсами, тенденції перекладання соціальних проблем на муніципальний рівень за недостатнього підкріплення необхідним обсягом фінансових коштів.

Утвердження в розвинених зарубіжних країнах системи нового соціального партнерства пояснюється разом зі зрілістю громадянського суспільства, спроможністю його організацій не просто взаємодіяти з владою та корпораціями, але й впливати на правила цієї взаємодії. В Україні розв’язання даної проблеми пов’язане з освоєнням норм цивілізованої ринкової поведінки як найважливішого чинника зміцнення суспільної репутації вітчизняних компаній.

Основні ознаки українського суспільства щодо поширення соціального діалогу: прагматичність, вплив глобалізації, залежність від розміру бізнесу, спонтанність, формальність у ставленні.

На нашу думку, слід змінити погляди на проблему суперечностей у спільній діяльності суб’єктів державної соціальної політики як чинник стагнації і перешкод, на бачення в них спонукального мотиву розвитку соціальної галузі, адже конфлікти виникають постійно. Це динамічне явище сприяє створенню умов для виникнення нових можливостей співпраці, мотивів і стимулів розвитку.

Список використаних джерел:

1. Волгина Н. А. Социальная политика в муниципальных образованиях : учебник / Волгина Н. А., Егорова В. К., Калашникова С. В. – М. : Альфа-Пресс, 2006. – 436 с.
2. Перегудов С. П. Корпорации, общество, государство / Перегудов С. П. – М. : МСИК, 2008. – С. 32–51.